

En litteraturbasert studie: Spedbarn og småbarns prososiale utvikling

PSY2900 – Bacheloroppgave i psykologi
BA12

Kandidat: 10046

Veileder: Berit Overå Johannesen

Trondheim, NTNU – Institutt for psykologi

Mai 2022

Egenerklæring

Studentene har i denne bacheloroppgaven tatt del i et pågående forskningsprosjekt. Studentene har aktivt bidratt i piloteringsstadiet ved å hjelpe til med scenebygging, diskusjon, testing og samling av relevant litteratur sammen med ansatte i prosjektet. Innledningsvis introduserte hovedveileder studentene til prosjektets hovedmål. Studentene fikk videre tilgang til litteratur relatert til prosjektet fra veileder. Gruppen hadde ukentlige samlinger og tett oppfølging av veileder og læringsassistent gjennom semesteret i skriveprosessen. Studentene ble også oppfordret til å jobbe sammen gjennom semesteret.

Studentene har gjort følgende:

- Funnet og satt seg inn i relevant litteratur.
- Gjennom veiledning formulert egen problemstilling. Studentene har hatt mulighet til å utforske flere ulike innfallsvinkler relatert til valgt problemstilling.
- Laget egne tabeller gjennom systematisk litteratursøk. Dette var valgfritt, og avhengig av om det var passende for problemstillingen.
- Tolket og vurdert resultatene fra deres egne litteratursøk individuelt.

Ved dette som basis, har studentene selv gjennomført individuelle litteraturanalyser i stil med en journal artikkel. Studentene har blitt oppfordret til å hjelpe og jobbe med hverandre, men sluttproduktet må være deres eget. Rapporten kan enten være på Norsk eller Engelsk.

Berit O. Johannessen

Veileder: Berit Johannessen
16.05.22

Alexander S. Ree

L.A: Alexander Sævid Ree
16.05.22

NTNU

Kunnskap
for en bedre
verden

Forord

Proessen med å skrive en litteraturbasert bacheloroppgave har vært både spennende, lærerik og tidkrevende. Å søke etter relevant litteratur, og gjøre gode vurderinger av det man finner har til tider vært utfordrende. Barnets utvikling er noe jeg er opptatt av, og jeg er takknemlig for å ha fått muligheten til å fordype meg i et tema av interesse. I prosjektperioden har jeg vært heldig å få være med på piloteksperimentene til forskningsprosjektet, som skal forsøke å replikere Hamlin og Wynn (2011) sine funn. Dette har gitt meg ideer til hvilke aspekter som kan være betydningsfulle for barnets prososiale utvikling. Oppgaveskrivingen har strekt seg over en lengre periode, hvor egen tro på det å nå mål ikke alltid har vært like høy. På disse dagene har det vært godt å ha en god heiagjeng i ryggen. Min kjære mamma har vært en ventil for min frustrasjon, uvurderlig på oppmuntrende ord, og korrekturlesning. Gjennom perioden har veilederen min Berit vært veldig på tilbudssiden, og gitt meg mange gode tips på veien. Sammen har vi kommet frem til oppgavens endelige problemstilling. Snart har jeg fullført tre fine år på NTNU, og kan skryte av en bachelorgrad i psykologi. Med skrekkblandet fryd markerer denne oppgaven avslutningen på et kapittel, og begynnelsen på et nytt.

Abstrakt

Studier har dokumentert at spedbarn ned i seks måneders alder foretrekker individer som opptrer prososialt. Preferansen er antatt å ha sammenheng med barnets evne til å gjøre sosiale evalueringer, og er funnet ved bruk av ulike sosiale scenarier. Likevel er ikke preferansen blitt vellykket replikert av andre forskerteam, og det kan tenkes at andre aspekter ligger til grunn enn barnets sosiale evalueringsevne. Denne litteraturstudien ser på om kunnskap om sped- og småbarns prososiale utvikling kan være med å forklare hvorfor funnene ikke lett lar seg replikere. Funnene gir implikasjoner på at barnets kognitive forståelse, relasjonelle erfaringer, og individuelle forskjeller kan ha betydning for preferansen. I hvilken grad barnet gjenkjenner atferden kan ha sammenheng med om prososialitet er blitt modellert i deres sosioemosjonelle miljø. Evnen til å gjenkjenne slik atferd er vist å ha sammenheng med graden av emosjonsforståelse, og hvor i den kognitive utviklingen barnet befinner seg. Samtidig som metodologiske forskjeller tilknyttet de eksperimentelle rammene, og utvalget kan ha hatt betydning for de mislykkede replikasjonene. For ytterligere replikasjonsforsøk kan det være hensiktsmessig å undersøke den prososiale preferansen på tvers av ulike aldersgrupper, og se om grunnlaget for valgene er forskjellige. For å redusere sannsynligheten for at det forekommer metodologiske forskjeller kan det være nyttig å utvikle nye metoder som kan måle preferansen mer nøyaktig.

Å kunne tolke andres atferd er viktig for god sosial fungering (Hamlin et al., 2007; Kuhlmeier et al., 2003; Over, 2016). Spedbarns evne til å gjøre sosiale vurderinger er utforsket innen utviklingspsykologien (Dahl et al., 2013; Salvadori et al., 2015). I likhet med voksne evaluerer barn andre på bakgrunn av hvordan disse opptrer i sine sosiale interaksjoner (Dahl et al., 2013; Hamlin et al., 2007; Tomasello, 2019). Spedbarn helt ned i seks måneders alder ser ut til å foretrekke individer som handler prososialt fremfor de som handler antisosialt (Hamlin & Wynn, 2011; Hamlin et al., 2007). Denne konklusjonen har Hamlin og Wynn (2011) kommet frem til gjennom å la spedbarn se på et «moralsk skuespill» fremført ved hjelp av trefigurer eller hånddukker. Hamlin og kollegaer (Hamlin & Wynn, 2011; Hamlin et al., 2007) sine studier om sosial evaluering tillegges stor vekt i forskningslitteraturen. Flere har forsøkt å replikere funnene, men spedbarnets preferanse for den prososiale karakteren har ikke blitt vellykket replikert (Se også: Salvadori et al., 2015; Scarf et al., 2012; Vaporova & Zmyj, 2020). I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke mulige sammenhenger mellom sped- og småbarns prososiale utvikling, og evnen til sosial evaluering.

Problemstilling

«Hva kan utviklingspsykologisk teori, samt kunnskap om spedbarns empati, og prososiale utvikling fortelle oss om hvorfor Hamlin og Wynn sine funn ikke lett lar seg replikere?»

I denne oppgaven vil jeg først presentere relevante teorier om spedbarns sosiale vurderinger. Deretter gis det en oversikt over kunnskap og forskningsfunn tilknyttet spedbarns, og småbarns prososiale utvikling. Videre gjøres det rede for et av Hamlin og Wynn (2011) sine sentrale eksperimenter tilknyttet sosial evaluering. Jeg vil kort nevne replikasjonsforsøk på det nevnte eksperimentet. I den påfølgende diskusjonen viser jeg til ulike innfallsvinkler til hvordan prososial utvikling kan forstås, og hvordan disse kan belyse vanskene med å gjenskape Hamlin og Wynn sine resultater. Litteraturen er funnet ved søk i databasene Google Scholar, og Oria. Jeg har valgt forskningsartikler publisert i fagfelleverderte vitenskapelige tidsskrift etter 2007, fordi Hamlin og Wynn sine første studier av spedbarns sosiale evalueringsevner ble publisert dette året. Støttelitteratur om generell kunnskap om prososial utvikling, og empati kan være eldre enn fra 2007. I tillegg til systematiske søk har jeg funnet artikler i andre artiklers referanselister. Et viktig etisk prinsipp har vært å kreditere riktige personer for kunnskapen, og funnene som presenteres.

Begrepsavklaring

Prososial atferd

Prososial atferd kan defineres som frivillig atferd, hvor hensikten er å hjelpe eller være til nytte for andre (Damon et al., 2006; Decety et al., 2016). Det er med andre ord atferd som gagnar et annet individ eller en gruppe (Knafo & Plomin, 2006; Martin & Olson, 2015). Hos barn kommer atferden til uttrykk når de samarbeider, deler, hjelper eller viser omsorg for andre (Damon et al., 2006; Spinrad & Gal, 2018; Tetzchner, 2012, s. 619). Den prososiale atferden er dokumentert i studier som viser at ettåringer trøster andre, deltar i huslige oppgaver, og hjelper voksne med å hente ting utenfor deres rekkevidde (Hammond & Carpendale, 2015; Svetlova et al., 2010; Warneken & Tomasello, 2007). Prososiale barn er veltilpassede, og de har generelt bedre relasjoner med sine jevnaldrende enn barn som viser mindre prososial atferd (Knafo & Plomin, 2006; Webster-Stratton & Okstad, 2005).

Empati

Empati kan defineres som evnen til å forstå andres følelser og emosjonelle reaksjoner (Damon et al., 2006; Decety et al., 2016; Stern & Cassidy, 2018). Empati vil si å føle med andre, mens sympati beskriver det å føle for andre. Den empatiske evnen er antatt å være en viktig forløper for moral, og prososial atferd (Roth-Hanania et al., 2011; Tetzchner, 2012, s. 485; Yoo et al., 2013). Å være empatiske gjør oss i stand til å oppfatte, og være sensitiv ovenfor andres emosjonelle tilstander (Decety et al., 2016; Webster-Stratton & Okstad, 2005). Allerede som nyfødt reagerer spedbarn på andres emosjonelle uttrykk. Tetzchner (2012) forklarer dette med at barn forstår andres uttrykk gjennom en form for emosjonell smitte. Ansiktsuttrykk eller stemmen til andre skaper en lignende emosjonell tilstand hos barnet. Empati består av en affektiv, og en kognitiv komponent. Den affektive delen reflekteres gjennom barnets ansiktsuttrykk, vokalisering, og gestikulering (Slinning et al., 2010; Tetzchner, 2012). Kognitivt handler det om å kunne se ting fra andres perspektiv, hvor barnet aktivt forsøker å forstå andre. Dette kommer til uttrykk hos barn på 12-14 måneder gjennom prososial atferd som reflekterer barnets forsøk på å hjelpe, eller trøste andre (Roth-Hanania et al., 2011; Tetzchner, 2012, s. 485).

Sosial evaluering

Vi vurderer andre gjennom å observere hvordan de opptrer. Det å skille pålitelige fra upålitelige individer er essensielt for å vite hvem vi skal interagere med, og ikke (Tomasello, 2019, s. 276). Informasjonen vi tilegner oss gjennom observasjon danner grunnlaget for våre sosiale evalueringer. Gjennom å vurdere andres intensjoner og motiver, velger vi våre

samarbeidspartnere (Scola et al., 2015). Det er observert at vi har en tendens til å favorisere de som er hjelpsomme ovenfor andre, og unngå de som opptrer antisosialt (Hamlin et al., 2007).

Sped- og småbarn

Spedbarn er barn i alderen 0-12 måneder, mens småbarn referer til barn mellom 1-2 år (Keenan et al., 2016, s. 5).

Psykologiske teorier om prososial atferd

Prososial atferd sees ofte i lys av sosial kognisjon, emosjonsutvikling og moralutvikling (Damon et al., 2006). Tradisjonelt sett har moral blitt betraktet fra et lærings- og utviklingsmessig perspektiv, hvor barnets moralske forståelse antas å tilegnes med utviklingen. Etter hvert som barnet blir mer erfarent, kognitivt modent, og sosialisert viser det tilsvarende forbedringer i moralske vurderinger (Grossmann et al., 2020; Hamlin, 2013; Martin & Olson, 2015; Van de Vondervoort & Hamlin, 2016). Med utgangspunkt i Bandura (1986) sin sosiale læringsteori betraktes den prososiale atferden som tillært gjennom observasjon, og imitasjon. Barnet tilegner seg en forståelse av hvilke konsekvenser, og reaksjoner som er tilknyttet ulike atferd. Hovedsakelig læres den prososiale atferden gjennom ansikt-til-ansikt-interaksjonen barnet har med sine omsorgsgivere (Rye, 2002). Ifølge Vygotsky (1978) sin sosiokulturelle læringsteori, utvikler og lærer barn i samspill med andre (Rye, 2002, s 43). Gjennom samspillet kan omsorgspersonen drive stillasbygging, som beskriver i hvilken grad den voksne støtter barnet for at det skal kunne mestre en oppgave. Ifølge Vygotsky (1978) bør omsorgsgiver oppmuntre barnet til å hjelpe, og dele med andre. Omsorgsgiver kan tilrettelegge for læring ved å tilpasse oppgaver slik at barnet kan forstå, og mestre disse (Hammond & Carpendale, 2015).

Hoffman om utviklingen av empati

Hoffmans teori vektlegger betydningen av empati i utviklingen av moral, hovedsakelig relatert til prososial atferd (Damon et al., 2006; Hoffman, 2000). Teorien kan hjelpe oss å forstå hvordan utviklingen av kognitive, og sosiale evner påvirker våre reaksjoner på andres emosjoner. Hoffman (2000) antar at mennesket har en predisposisjon for empati som utvikles til prososiale handlinger gjennom biologisk modning, kognitiv utvikling og sosialisering. Ifølge teorien må barnet gjennom fire stadier for å tilegne seg en moden empatisk evne. I de ulike stadiene er endringen fra selvperspektivet til forståelsen av andres perspektiv sentral (Damon et al., 2006; Hoffman, 2000; Roth-Hanania et al., 2011).

Ifølge Hoffmann (2000) starter utviklingen av den prososiale atferden i barnets første leveår. I første stadiet utvikles en form for global empati, hvor spedbarnet kan speile andres emosjoner. Barnet kan uttrykke emosjoner de selv er vitne til, for eksempel ved å respondere på andres gråt ved å selv begynne å gråte (Damon et al., 2006; Hoffman, 2000; Roth-Hanania et al., 2011; Tomasello, 2019). Reaksjonen ligner sosial referering, hvor spedbarnet søker informasjon om situasjonens emosjonelle innhold fra andre (Tetzchner, 2012, s. 485). Barnets emosjonelle uttrykk illustrerer dets opplevelse av situasjonen, men ikke den andre personens opplevelse (Hoffman, 2000). Barnet reagerer som om det som skjer med et annet barn, har skjedd med dem selv (Tetzchner, 2012, s. 485). Emosjonene er ufrivillige og udifferensierte, hvor spedbarnet ikke skiller egen misnøye fra andres (Hoffman, 2000; Roth-Hanania et al., 2011). I hvilken grad reaksjonene kan kalles empatiske kan diskuteres, hvor det å klemme et annet barn i like stor grad demper uroen til den som trøster, som hos den som mottar trøst (Tetzchner, 2012).

Ved toårsalder entrer barnet det andre stadiet, kjennetegnet av egosentrisk empati. Nå evner barnet i større grad å skille seg selv fra andre (Damon et al., 2006; Hoffman, 2000). Barnet er bevisst på at andre er ulykkelige, men antar at de har samme følelser som dem selv når de er triste (Hoffman, 2000). De trøster på samme måte som de selv ønsker å bli trøstet, for eksempel ved å hente moren sin eller tilby leker de selv liker (Tetzchner, 2012, s. 485). Toåringen forsøker dermed å respondere empatisk, men hjelpen er av typen de selv finner trøst i, og dermed egosentrisk (Hoffman, 2000; Tetzchner, 2012). Ved 2-3 årsalder entrer barnet det tredje stadiet, og kan vise empati for andres følelser. Barnet er oppmerksomt på at andre har følelser som er forskjellig fra ens egne, og reagerer på mindre egosentriske måter (Hoffman, 2000). Den kognitive utviklingen kan med andre ord gjøre barnet mer empatisk i sine responser (Roth-Hanania et al., 2011). I treårsalderen er trøsten barnet gir mer tilpasset den som trøstes enn den er i ettårsalderen (Hoffman, 2000). Eksempelvis henter barnet omsorgspersonen til den som gråter fremfor andre voksne (Tetzchner, 2012, s. 485).

Evolusjonsteorier

Warneken og Tomasello (2009) argumenterer for at motivasjonen til å handle prososialt må sees i sammenheng med at menneskearten har en biologisk predisposisjon for samarbeid. Gjensidig hjelpsomhet har i et evolusjonært perspektiv vært viktig for gruppesuksess (Tomasello & Vaish, 2013). Tendensen til å hjelpe andre er også observert hos småbarn, og kommer til uttrykk i barnets tilbøyelighet til å hjelpe spontant på tvers av situasjoner (Hamlin & Wynn, 2011; Tetzchner, 2012, s. 620; Warneken & Tomasello, 2009).

En ettåring vil for eksempel kunne peke på objekter de selv vet hvor er, når de ser andre lete etter disse. Spedbarnet tjener ingenting på å gi denne informasjonen, og den informative pekingen kan betraktes som en prososial handling (Tomasello & Vaish, 2013; Warneken & Tomasello, 2007). Warneken og Tomasello (2009) hevder at barn i utgangspunktet ikke skiller mellom de som fortjener, og ikke fortjener hjelp. De argumenterer for at barn med alderen blir mer selektive i sine valg av hvilke mennesker de hjelper. Dette kan sees i sammenheng med at den prososiale atferden skal være bærekraftig i et evolusjonsperspektiv, og sikre at individer ikke utnyttes av andre (Tomasello, 2019). Voksne, og barn har større sannsynlighet for å være prososiale ovenfor de som har vært prososiale ovenfor dem eller andre på et tidligere tidspunkt. Motivasjonen til å hjelpe de prososiale sees i sammenheng med behovet for gjensidig hjelpsomhet (Martin & Olson, 2015).

Warneken og Tomasello (2009) mener det er støtte for å si at småbarn kan forstå andres intensjoner, og mål. De har observert at barn på 14 og 18 måneder engasjerer seg i *out-of-reach* oppgaver som innebærer at de gir instrumentell hjelp. Barnet er motivert til å hjelpe andre med å nå sine mål, når de observerer at andre ikke mestrer en oppgave. Hjelpetendensen er observert selv i situasjoner som krever at barnet må anstrenge seg, eller ofre noe (Svetlova et al., 2010; Warneken & Tomasello, 2009). Den tidlige hjelpetendensen ser ikke ut til å skyldes belønning, eller at den er fordelaktig for barnet. Bruk av ytre belønning undergraver fremfor å fremme barnets motivasjon til å opptre prososialt (Cortina, 2017; Spinrad & Gal, 2018; Vaish et al., 2010). I *dropped a pen* oppgaven sitter en voksen ved et bord, og skriver. Den voksne mister pennen, og klarer ikke nå denne. I oppgaven hjalp 14 måneder gamle barn den voksne med å få tak i pennen, til tross for at de selv måtte avbryte egen lek (Dahl et al., 2017; Warneken & Tomasello, 2007). I *cabinet task* observerer barnet en fremmed voksen som har hendene fulle med magasiner, og forsøker å åpne en skapdør uten suksess. Uavhengig av oppmuntring hjelper 18 måneder gamle barn den voksne med å åpne døren (Warneken & Tomasello, 2007). Barn på 14 måneder hjelper i *out of reach* situasjoner, med unntak av *cabinet task*. Warneken og Tomasello (2009) mener dette har sammenheng med at denne situasjonen er mer kognitivt krevende sammenlignet med andre. Det er et mer komplekst mål, og barnet kan ha større vansker med å tolke hva slags hjelp den voksne har behov for. Dette kan antyde at barn hjelper så lenge de har oversikt, og forståelse for den enkelte situasjonen. Enkelte av *out-of-reach* oppgavene er blitt gjennomført med en kontrollsituasjon, hvor det var tydelig at den voksne ikke hadde behov for hjelp. I disse

tilfellene hjalp heller ikke barnet den voksne med å fullføre oppgaven (Tomasello & Vaish, 2013). Dette kan antyde at barn har en forståelse for når andre har behov for hjelp, og ikke.

Der Tomasellos (2019) perspektiv indikerer at barn på 14 måneder kan forstå andres intensjoner og mål, går Hamlin og Wynn (2011) lengre og hevder at spedbarn evner å skille mellom individer som opptrer prososialt, og antisosialt. Tendensen til at spedbarn foretrekker prososiale individer fremfor antisosiale hevder Wynn (2009) skyldes to ting. For det første en tiltrekning til prososiale karakterer, og for det andre en aversjon mot antisosiale. Hamlin et al. (2013) påpeker at eksisterende forskning allerede viser at spedbarn foretrekker glade fremfor triste ansikter, favoriserer individer som ligner dem selv, og i større grad hjelper kjente fremfor ukjente. Mennesker har en generell tendens til å betrakte like individer som mer pålitelige, og rettferdige enn ulike individer (Hamlin et al., 2013). Barn på ni og 14 måneder foretrekker individer som behandler like godt, og ulike dårlig. Denne preferansen er funnet av Hamlin et al. (2013) gjennom et moralsk skuespill med *dropped a ball* paradigmet. Barnet skulle først velge om de ville ha kjeks eller bønner. Videre fikk det se et dukketeater, hvor en dukke valgte kjeks, og den andre bønner. I et nytt dukketeater observerte barnet at hovedpersonen mistet en ball, og vekselvis fikk hjelp av en prososial karakter til å hente denne eller ble fratatt denne av en antisosial karakter. Spedbarnets preferanse for prososial eller antisosial karakter var forskjellig avhengig av om hovedpersonens matpreferanse samsvarte med barnets eller ikke. Dette tyder på at identifisering av like, og ulike personlige egenskaper, ser ut til å påvirke sosiale vurderinger fra tidlig alder. Evnen til å vurdere andres sosiale handlinger ser ifølge Hamlin og Wynn (2011) ut til å være universal og ulært.

Utviklingen av prososialitet og empati

Hoffmans teori tilsier at empati skaper grobunn for barnets prososiale atferd, og moralutvikling (Hoffman, 2000; Roth-Hanania et al., 2011). Spedbarn er lydhøre ovenfor andres emosjonelle signaler, for eksempel reagerer de på andres gråt ved å selv begynne å gråte (Slinning et al., 2010; Tetzchner, 2012). I studier som undersøker dette, eksponeres spedbarnet for andres gråt i 4-6 minutter, mens deres respons observeres og sammenlignes med responsen på annen auditiv stimuli (Roth-Hanania et al., 2011). Roth-Hanania et al. (2011) observerte 8 og 16 måneder gamle spedbarns respons på jevnaldrenes uro, og mors imitering av uro (Se appendiks tabell A). Barna viste moderate nivåer av empati ovenfor andres uro. Prososial atferd ble sjeldent observert før barna var ett år, og økte betydelig i løpet

av toårsalderen. Individuelle forskjeller i empati ved 10 måneders alder predikerte graden av prososial atferd observert ved toårsalder.

Studier av sosial utvikling har vist at barn har sosial interesse for andre barn ved seks måneders alder (Brownell et al., 2006). At barn tar del i andres følelser, og evner å sette seg inn i disse kan sees ved 14 måneders alder (Cortina, 2017). Ved bruk av habituering fant Premack og Premack (1997) at ettåringer viser en passiv forståelse av andres positive, og negative interaksjoner. Dette kom frem ved at barnet kunne gjenkjenne målrettede handlinger, og tillegge verdi til interaksjonene, men uten evnen til mentalisering. Hamlin og Wynn (2011) fant at fem, og ni måneder gamle barn hadde en preferanse for individer som hjalp andre, og at de unngikk individer med dårlige intensjoner.

Faktorer som kan påvirke prososial utvikling

Individuelle forskjeller

Temperament og personlighet kan gi individuelle forskjeller i prososial atferd (Hammond & Carpendale, 2015; MacGowan & Schmidt, 2021; Spinrad & Gal, 2018). Temperament viser til individets karakteristiske atferd på tvers av situasjoner, og over tid (Slinning, s 227). Noen barn gir mer intense uttrykk for negative og positive følelser enn andre barn (Tetzchner, 2012). Hvordan vi interagerer med, og tilpasser oss våre omgivelser påvirkes av personligheten vår. Personlighet kan defineres som de stabile psykologiske trekkene og mekanismene til et individ (Larsen & Buss, 2018). Et utadvendt barn kan ha større sannsynlighet for å entre en ukjent situasjon enn et innadvendt barn (Hammond & Carpendale, 2015). Emosjonsforståelse kan påvirke hvordan barnet prosesserer sosial informasjon (Schuhmacher et al., 2017; Spinrad & Gal, 2018). Newton et al. (2014) undersøkte hvilken betydning emosjoner har, for småbarnets prososiale atferd under instrumentelle hjelpeoppgaver (Se appendiks tabell A). Resultatene viste at småbarn med et større vokabular for følelsesord var marginalt mer prososiale når eksperimentatoren uttrykte tristhet. Jentene hadde et større emosjonelt vokabular, og var mer hjelpsomme sammenlignet med guttene. Funnene fremhever at emosjonsforståelse kan ha betydning for barnets tidlige prososiale motivasjon (Newton et al., 2014).

Relasjonelle erfaringer

Kvaliteten på det tidlige samspillet mellom barnet og dets omsorgsgiver fremheves som betydningsfullt for barnets prososiale atferd (Damon et al., 2006). I løpet av de første ukene kan man observere at spedbarnet kommuniserer med andre gjennom lyder, blikkontakt

og imitasjon (Slinning et al., 2010, s. 562). Et nyfødt barn kan imitere enkle bevegelser i omsorgsgivers ansikts som å rekke tunge (Rye, 2002, s 45). Barnet har fra begynnelsen intuitive forutsetninger for å engasjere seg i andres følelser, oppfatte intensjoner, og handlinger (Rye, 2002, s. 43). Omsorgsgivers sensitivitet beskrives som evnen til å respondere passende, og med varme, på barnets signaler (Newton et al., 2016; Spinrad & Gal, 2018). Dette er omsorgsgivere som klarer å oppfatte, tolke, og lytte til spedbarnet. Det er viktig at barnets behov for kontakt, og pauser blir respektert, samt blir møtt med sensitivitet (Slinning et al., 2010). Dette kan fremme barnets utvikling av prososial atferd (Daniel et al., 2016). Omsorgsgivere som tillater barnet å uttrykke seg, som anerkjenner, og som hjelper det med å håndtere sine emosjoner på konstruktive måter, har økt sannsynlighet for å få barn med god emosjon-, og selvregulering (Eisenberg et al., 1998; Slinning et al., 2010, s. 562; Spinrad & Gal, 2018). Kvaliteten på båndet mellom omsorgsperson og barnet er sett i sammenheng med prososiale handlinger. Trygg tilknytning er assosiert med relativt høy grad av empati og prososial atferd (Yoo et al., 2013).

Felles oppmerksomhet

Felles oppmerksomhet er en tidlig sosiokommunikativ ferdighet, som viser til delt oppmerksomhetsfokus mellom to personer. I løpet av de to første leveårene etablerer barnet dette med omsorgsgiver gjennom blikk, og gester (Olaff, 2008). Tomasello mener det skjer en helt sentral endring i barns måte å fungere på ved ni måneders alder, når evnen til å empatisere, og dele emosjoner med andre kombineres med evnen til å forstå at andre utøver målrettede handlinger (Tomasello, 2019, s. 56). Barnet lærer seg å koordinere sin oppmerksomhet med andres. Hvis du sier «se», og peker mot noe, vil barnet rette oppmerksomheten i den retningen. Ferdigheten betraktes som forløperen til sosial forståelse, og en forutsetning for sosiale ferdigheter (Stout et al., 2021).

Stout et al. (2021) undersøkte ved bruk av en longitudinell tilnærming, om opprinnelsen til prososial atferd kan knyttes til sosiokognitive evner observert i spedbarnsalderen (Se appendiks tabell A). Spedbarnets intensjonsforståelse, og delt oppmerksomhet ved 8-12 måneder ble sett i sammenheng med dets instrumentelle hjelpe- og deleafferd ved 18-25 måneder. Utvalget besto av 90 barn, hvor data ble samlet inn under to laboratoriebesøk. Spedbarnets intensjonsforståelse var positivt relatert til deres hjelpeatferd i småbarnsalder. Deling i småbarnsalderen var positivt relatert til spedbarnets initiativ til felles oppmerksomhet. Resultatene støtter antagelsen om en sammenheng mellom sosiokognitive evner i spedbarnsalder, og prososial atferd i småbarnsalder.

Betydning av sosialiseringspraksis

Gjennom sosialisering kan omsorgsgiver fremme barnets sosiale forståelse, og dets prososiale responser (Song et al., 2022). Foreldrestil, og sosialisering i barnehage kan påvirke i hvilken grad barnet viser prososiale handlinger (Hepach & Warneken, 2018). Ved stillasbygging kan omsorgsgiver rette barnets oppmerksomhet mot andres ønsker og behov. Hvordan omsorgsgiver prater om andres emosjoner kan ha betydning for barnets sosiale kognisjon (Brownell et al., 2013). Sosial kognisjon viser til hvordan barnet oppfatter, og opplever ulike sosiale sammenhenger. Emosjonell sosialiseringssatferd ser ut til å være relatert til høye nivåer av empati, og prososial atferd. Mødre som oppmuntret sine 18 måneder gamle barn til å uttrykke emosjoner, fikk mer empatiske toåringer (Spinrad & Gal, 2018). I barnehagen kan barnet tilegne seg viktige erfaringer som fremmer den prososiale utviklingen. I større grad enn hjemme, må barnet her lære å dele leker med andre, og får flere muligheter til å erfare deling (Schuhmacher et al., 2017; Song et al., 2022). Interaksjonen barnet har med jevnaldrende eller søsken, kan ha betydning for den prososiale kompetansen (Hepach & Warneken, 2018). Barnet får mulighet til å erfare andres følelser, behov og målsetninger (Schuhmacher et al., 2017). Eldre søsken kan veilede, hjelpe og snakke om emosjoner med barnet, og kan dermed fremme den emosjonelle forståelsen (Hay & Cook, 2007).

Song et al. (2022) gjennomførte en longitudinell studie for å undersøke utviklingsbanene til instrumentell hjelp, deling, og empati i småbarnsalderen (Se appendiks tabell A). Ved 18 måneders alder viste de fleste småbarna instrumentell hjelp, hvor graden av hjelp økte frem til 36 måneders alder. Tendensen til å dele økte fra 18 til 30 måneder, og empatisk hjelp økte fra 24 til 36 måneder. Studien fant ingen sammenheng mellom sosialiseringspraksis, og instrumentell hjelp (Song et al., 2022). Hammond og Carpendale (2015) studerte hvilken betydning omsorgsgivers stillasbygging, og det å inkludere barnet i huslige oppgaver kan ha for 18-24 måneder gamle barn (Se appendiks tabell A). De fant at mødrenes stillasbygging, og barnets omgjengelighet predikerte individuelle forskjeller i barnets hjelpetendens (Hammond & Carpendale, 2015).

Kulturelle forskjeller

Kulturell praksis kan ha betydning for, og påvirke, utviklingen av prososial atferd (Callaghan & Corbit, 2018). Barnets prososialitet kan avhenge av hvordan atferden er integrert i deres sosiale interaksjoner (Kärtner et al., 2010). Enkelte samfunn er svært opptatt av hjelpsomhet, mens andre vektlegger dette i mindre grad (Aydinli et al., 2013; Damon et al., 2006). Gjennom sosialiseringen kan kulturelle verdier være med på å forme den prososiale

atferden (Callaghan & Corbit, 2018). Giner Torrén og Kärtner (2017) gjennomførte en tverrkulturell studie med 18 måneder gamle spedbarn fra Tyskland og India (Se appendiks tabell A). De ønsket å undersøke om hjelpeatferd varierer mellom kulturer, og i hvilken grad omsorgsgivers sosialisering kan knyttes til barnets hjelpeatferd. Hjelpeatferden ble målt i tre *out-of-reach* oppgaver med økende motivasjonskrav. Funnene viste at barna fra Delhi hjalp mer sammenlignet med de fra Münster. Når det gjaldt sosialiseringspraksis ga de indiske mødre barnet flere muligheter til å hjelpe til, og mindre ros i forsøk på å fremme prososial atferd. De indiske mødre sanksjonerte barna i større grad enn de tyske, dersom de ikke hjalp til når de ble bedt om det. Hjelpetendens var positivt relatert til bruk av straff i det indiske utvalget, mens hjelpetendens var negativt relatert til straff i det tyske utvalget. Giner Torrén og Kärtner (2017) mener på bakgrunn av sine resultater at kultur påvirker småbarns hjelpeatferd de første to årene.

Presentasjon av studien

Hamlin et al. (2007) sine funn antyder at spedbarn fra seks måneders alder kan gjøre sosiale vurderinger på bakgrunn av andres atferd (Se appendiks tabell A). Spedbarn på seks, og ti måneder viste en preferanse for prososiale fremfor antisosiale karakterer. Spedbarna ble presentert for et sosialt scenario kalt *climbing a hill* paradigme, hvor de fikk se en geometrisk trefigur med store øyne, som strevde med å komme opp et fjell. Vekselsvis fikk figuren hjelp av en prososial, eller ble hindret av en antisosial karakter. Når spedbarnet etterpå fikk velge mellom figurene, valgte flertallet den prososiale karakteren (Hamlin et al., 2007). Hamlin og Wynn replikerte, og utvidet sine opprinnelige studier i 2011 på et utvalg med tre, fem, og ni måneder gamle spedbarn (Se appendiks tabell A). Det ble brukt to nye paradigmer *opening a box to get a toy* og *retrieving a dropped ball* (Hamlin & Wynn, 2011; Scola et al., 2015; Vaporova & Zmyj, 2020). *Opening a box to get a toy* paradigme er sentralt for denne oppgaven. I dette paradigmet ble spedbarn mellom fem, og ni måneder presentert for et dukketeater med dyrebamser, en hovedperson, en hindrer, og en hjelper (Hamlin & Wynn, 2011). Barnet var vitne til at hovedpersonen hadde vansker med å åpne en gjennomsiktig plastboks som inneholdt en rangle. Hovedpersonen ble vekselsvis hjulpet av en prososial karakter (hjelperen), som hjalp å åpne boksen, og hindret av en antisosial karakter (hindrer), som smalt igjen boksens lokk (Hamlin & Wynn, 2011). For å sikre at spedbarnets preferanse var basert på sosiale, fremfor materielle aspekter ved karakterenes atferd, ble en gruppe spedbarn presentert for en tilnærmet lik kontrollbetingelse. Forskjellen var at skuespillet ikke ble fremført av dyrebamser, men av et verktøy, nærmere bestemt en tang. Spedbarn trekker i

mindre grad bevisste slutninger når objektene de observerer ikke betraktes som sosiale (Hamlin & Wynn, 2011).

Studien består av tre ulike faser: (1) bli kjent, (2) habitueringsfase, og (3) manuelt valg. I tillegg til tre eksperimentatorroller. Den første eksperimentatoren (E1) har ansvar for å kode spedbarnets atferd og ansiktsuttrykk fortløpende. Den andre eksperimentatoren (E2) er ansvarlig for fremføringen av dukketeateret. Oppgaven til den siste eksperimentatoren (E3) er å instruere omsorgsgiver, sørge for at deltagerne blir kjent med situasjonen, og at barnet etter dukketeateret får velge mellom hjelper og hindrer. E3 har i tillegg ansvar for sceneteppet under habitueringsfasen. En gardin isolerer E1 fra testområdet, mens E2 er skjult bak scenen. For å hindre at barnet skal bli distraheret har E2 svarte klær, og hansker. Det er kun E2 som vet hvilken dukke som hjelper, og hvilken som hindrer i den enkelte forestillingen. E3 interagerer med barnet før studien, forsvinner under habitueringsfasen, og er til stede under det manuelle valget. Det er brukt et kamera som filmer deltagerne under de to siste fasene. For å unngå at omsorgsgiver interagerer med barnet, blir de bedt om å holde øynene lukket under habitueringsfasen, og det manuelle valget. Dersom barnet blir urolig, får omsorgspersonen mulighet til å roe barnet. Under dukketeateret blir omsorgsgiver bedt om å holde barnet på fanget, omtrent 100 cm unna scenen (Hamlin & Wynn, 2011).

I bli-kjent fasen får barnet se den gjennomsiktige plastboksen som inneholder en rangle. E3 får kontakt med barnet, holder boksen fremfor det, og sier: «Se!» (rister boks), «Se!» (griper tak i kanten av boksen), «Se!» (åpner boksen), og «Ooh!» (løfter leken ut av boksen og rister den). Etterpå sier E3: «Skal vi legge rangelen inn igjen? Se!» (legger leken tilbake i boksen), «Se!» (lukker lokket), «Nå er den inni igjen!» (rister boksen). Videre avslutter E3 med å si: «Skal vi ta den ut igjen?» og gjentar det hele en gang til. I habitueringsfasen starter hvert forsøk med å heve sceneteppet, hvor boksen med ranglen er plassert på midten av scenen. I originalstudien er hovedkarakteren en hund, mens hjelper, og hindrer spilles av to katter. Kattene er plassert i hvert sitt hjørne med lik avstand til boksen. Hunden entrer scenen fra midten bak, og beveger seg til den ene siden av boksen, og ser to ganger på leken inni. Videre hopper hunden på den fremre delen av lokket, og forsøker åpne boksen i alt fem ganger. I de to første forsøkene rister hunden på lokket, for å så slippe det igjen. I tredje og fjerde forsøket løfter, og senker han lokket. I siste forsøk hjelper eller hindrer en av de to kattene hunden med å åpne boksen. Hjelperen (prososial karakter) tar tak i et hjørne av lokket, og de åpner sammen boksen. Videre tar hunden ut leken, og stopper, mens hjelperen løper av scenen. I motsetning slår hindrer (antisosial karakter) igjen lokket, og gjør

at hunden ikke får rangelen. Hunden bøyer seg ved siden av boksen, mens hindrer løper av scenen. Episodene med hjelper, og hindrer blir vist vekselvis for barnet. Hver episode varer i gjennomsnitt 15 sekunder (Hamlin & Wynn, 2011).

Når det skulle foretas et manuelt valg ble omsorgspersonen bedt om å lukke øynene og snu stolen omtrent 90 grader mot høyre, slik at scenen var ute av syne (Hamlin & Wynn, 2011). E3 som ikke kjente identiteten til dukkene presenterte disse for barnet. Dukkene ble holdt foran barnet, men utenfor rekkevidde. Spedbarnet så på dukkene, og tilbake på eksperimentator før valget ble kartlagt. Barnets preferanse for hjelper eller hindrer ble målt utfra hvilken av de to dukkene de strakk seg etter. Dersom barnet var yngre enn fem måneder ble preferansen målt utfra tittetid. Utvalget besto av 36 spedbarn på fem måneder, og 32 spedbarn på ni måneder. Halvparten av barna ble presentert for den sosiale betingelsen (dukkene), og halvparten for kontrollbetingelsen (tangen). Uavhengig av alder, viste spedbarnet i den sosiale betingelsen preferanse for den prososiale karakteren. 75% av de ni måneder gamle spedbarna, og 72% av de fem måneder gamle barna valgte hjelperen. På bakgrunn av dette kan det argumenteres for en tydelig preferanse for prososiale fremfor antisosiale individer. Det ser ut til at spedbarn har en forståelse av at det eksisterer en forskjell mellom prososial, og antisosial atferd (Hamlin et al., 2007).

Replikasjonsforsøkene

Scarf et al. (2012) sin replikasjonsstudie tar utgangspunkt i *climbing a hill* paradigmet til Hamlin et al. (2007). Studien ble gjort på 10 måneder gamle spedbarn i New Zealand, hvor det ble funnet preferanse for prososial karakter (Se appendiks tabell A). Likevel mener Scarf et al. (2012) preferansen skyldes perseptuelle aspekter ved eksperiment, fremfor spedbarnets evne til å gjøre sosiale vurderinger. De argumenterer for at atferden til den prososiale karakteren er mer perseptuell interessant for barnet enn atferden til den antisosiale karakteren. I originalstudien hopper hovedpersonen opp, og ned (Eng. Bouncing) i hjelpesekvensen, men ikke i hindrersekvensen. I replikasjonsstudien ble denne variabelen manipulert, hvor enten den prososiale karakteren, den antisosiale karakteren, eller begge karakterene hoppet. Spedbarna valgte den karakteren som hoppet, eller viste ingen preferanse for noen av karakterene. Dette kan tyde på at spedbarnets preferanse ble predikert av *bouncing* hendelsen. Scarf et al. (2012) konkluderte med at spedbarnets preferanse styres av perseptuelt attraktive hendelser, fremfor dets evne til å gjøre sosiale vurderinger. Hamlin argumenterte for at funnene skyldes nye elementer lagt til i replikasjonsstudien, som følgelig kan ha utydeliggjort spedbarnets preferanse for prososial karakter.

I replikasjonsstudien til Vaporova og Zmyj (2020) ble *opening a box to get a toy* paradigmet brukt på et utvalg med ni måneder, 14 måneder, og 4 år gamle nederlandske barn (Se appendiks tabell A). De ønsket å replikere spedbarns tidligere preferanse for prososiale individer. Samtidig som de ville undersøke om barn hadde større sannsynlighet for å imitere atferden til den prososiale karakteren. Prosedyren i dette replikasjonsforsøket var tilsvarende den til Hamlin og Wynn (2011), og ble fulgt så nøyaktig som mulig. Til forskjell fra den originale studien ble det moralske skuespillet her vist på opptak. Samtidig som det ble brukt et familiseringsparadigmet, fremfor et habitueringsparadigme. Hovedkarakteren var en jentedukke, mens hjelper og hindrer ble spilt av to kuddukker. Det varierte om de hadde gul eller blå t-skjorte på seg. En kontrollbetingelse ble lagt til, hvor voksne skulle identifisere, og beskrive rollene til de ulike karakterene. Ingen av de tre aldersgruppene viste preferanse for den prososiale fremfor den antisosiale karakteren. Henholdsvis valgte 47% den prososiale, og 53% den antisosiale. Barna hadde heller ikke større sannsynlighet for å imitere den prososiale atferden.

Salvadori et al. (2015) gjorde to replikasjonsforsøk av Hamlin og Wynn (2011) sin studie med bruk av *opening av box to get a toy* paradigmet på ni måneder gamle ungarske spedbarn (Se appendiks tabell A). Utvalgsstørrelsen ble satt til 24 barn for å sikre sterkere statistisk kraft enn i den opprinnelige studien til Hamlin og Wynn (2011), med henholdsvis 16 deltagere. I første forsøk var hovedkarakteren en løve, mens to hunder spilte rollene som hjelper og hindrer. Det varierte om de hadde rød eller blå t-skjorte. I andre forsøk var det en elefant som spilte hovedkarakteren, mens to katter spilte rollene som hjelper og hindrer. Kattene varierte mellom å være svart og oransje. I det første forsøket ble prosedyren fra den originale studien fulgt nærmest nøyaktig med en bevisst endring. Omsorgsgiver skulle i tillegg lukke øynene under bli-kjent fasen for å forhindre at deres oppmerksomhet påvirket barnet. I Salvadori et al. (2015) sitt andre replikasjonsforsøk ble små endringer lagt til basert på tips fra Hamlin og Wynn. Rommet ble gjort mer barnevennlig ved å dekorere gardinene med dyreklistremerker, og et ekstra kamera ble installert for å få bedre observasjoner av barnets atferd i valgsituasjonen. Det ble og lagt til bakgrunnsmusikk som ble spilt under eksperimentet. Til tross for dette ble det ikke funnet en signifikant preferanse for hjelperen blant de ni måneder gamle spedbarna. Henholdsvis foretrakk 62,5% av barna den prososiale karakteren i første forsøk, og 50% i det andre forsøket. Preferansen for prososial fremfor antisosial karakter skilte seg ikke vesentlig fra tilfeldigheter. To faktorer kan forklare hvorfor replikasjonen ikke ble vellykket. For det første kan det skyldes mindre metodologiske

forskjeller i prosedyre, materiale, eller utvalg. For det andre kan effektstørrelsen være mindre enn originalt antatt (Salvadori et al., 2015). Ettersom funnene ikke ble vellykket replikert har Salvadori et al. (2015) stilt spørsmål om muligheten for lab effekt. Lab effekt beskriver tendensen til at et forskerteam konsekvent finner sterke effekter ved bruk av et eksperimentelt paradigme (Vaporova & Zmyj, 2020). Enkelte metodologiske detaljer kan være avgjørende for spedbarnets suksess i oppgaven. Disse bør identifiseres for å sikre fremtidige vellykkede replikasjoner (Salvadori et al., 2015; Vaporova & Zmyj, 2020).

Diskusjon

Forskning på prososial utvikling hos de minste barna er begrenset sammenlignet med eldre barn (Roth-Hanania et al., 2011). Likevel er det observert at barn i løpet av sitt første leveår opptrer hjelpsomt ovenfor andre (Hammond & Carpendale, 2015; Svetlova et al., 2010). Allerede ved 14 måneders alder er de motiverte til å hjelpe fremmede i instrumentelle hjelpeoppgaver, hvor de i større grad hjelper de som handler prososialt ovenfor andre. Hjelpetendensen er synlig før man antar at barnet har velutviklede sosiokognitive evner, og før sosialiseringen antas å ha stor påvirkning (Newton et al., 2014; Tomasello & Vaish, 2013; Vaish et al., 2010; Warneken & Tomasello, 2007, 2009). Derfor argumenteres det for at barn fra tidlig alder har en indre motivasjon, og en naturlig predisposisjon for å hjelpe (Tomasello, 2019; Wynn, 2009). Ved 14 måneders alder skiller barnet mellom de som genuint har behov for hjelp, og ikke. Dette er observert i *out-of-reach* oppgaver, hvor barnet hjelper voksne med å få tak i ting utenfor deres rekkevidde, men kun når hjelpebehovet er reelt (Warneken & Tomasello, 2007, 2009). Hamlin og Wynn (2011) hevder spedbarn på fem, og ni måneder klarer å skille mellom prososiale, og antisosiale andre. Ved bruk av et moralsk skuespill med *open a box to get a toy* paradigmet fant de at ni måneder gamle spedbarn viste en signifikant preferanse for prososiale karakterer. På bakgrunn av karakterenes atferd så det ut til at spedbarnet klarte å gjøre sosiale vurderinger. Dette kan antyde at spedbarn i løpet av sitt første leveår tilegner seg viktig informasjon gjennom sosiale observasjoner, som de aktivt kan bruke for å vurdere andre (Dahl et al., 2013; Scola et al., 2015).

Det eksisterer uenighet om hvordan barnets prososiale utvikling best forstås, og hva som skaper grunnlaget for denne (Paulus, 2014). På den ene siden hevder enkelte at mennesket har en medfødt disposisjon til å være prososiale (Hamlin et al., 2011; Warneken & Tomasello, 2009; Wynn, 2009). På den andre siden betraktes den prososiale atferden som et resultat av sosialisering (Brownell & Lab, 2016; Dahl et al., 2017). Det argumenteres for at spedbarns, og småbarns preferanse for prososiale individer kan avhenge av andre faktorer enn

evnen til å gjøre sosiale evalueringer (Scarf et al., 2012; Vaporova & Zmyj, 2020). På bakgrunn av dette kan det være nødvendig å undersøke under hvilke betingelser preferansen for den prososiale karakteren kommer til uttrykk, og ikke (Holvoet et al., 2016; Scola et al., 2015). Små metodologiske forskjeller kan ha hatt betydning for de mislykkede replikasjonsforsøkene av Hamlin og Wynn (2011) sitt eksperiment.

Hva kan påvirke barnets tolkning?

Gjennom det moralske rollespillet til Hamlin og Wynn (2011) persiperer, og koder barnet handlingene de observerer. For å respondere passende i sosiale situasjoner kan det være viktig å gjenkjenne, og oppfatte det emosjonelle budskapet som formidles (Damon et al., 2006; Nichols et al., 2010). I hvilken grad barnet handler prososialt kan ha sammenheng med dets evne til å gjenkjenne andres emosjoner. Dette støttes av Newton et al. (2014) som fant en sammenheng mellom barn på 18-20 måneders emosjonsforståelse, og graden av observert prososial atferd. Med utgangspunkt i dette kan det argumenteres for at emosjonsforståelse kan lette tolkningen av sosiale situasjoner, og påvirke hvordan den enkelte reagerer. Det kan tenkes barn med god emosjonsforståelse har større forståelse for at hovedkarakteren i det moralske skuespillet trenger hjelp. Følgelig kan dette ha betydning for valget av prososial karakter. Gjennom å benevne og gi barnet mulighet til å reflektere over egne, og andres følelser kan omsorgsgiver fremme dets empati, og emosjonsforståelse (Webster-Stratton & Thorbjørnsen, 2014, s. 51). Dette samsvarer med funnene til Spinrad og Gal (2018), hvor 18 måneder gamle barn som ble oppmuntret til å uttrykke seg emosjonelt var mer empatiske ved toårsalder. Barnets sosiale, og emosjonelle forståelse kan påvirke i hvilken grad andres mål, og hjelpebehov blir forstått (Hammond & Carpendale, 2015). I Salvadori et al. (2015) sin replikasjonsstudie påpekte Hamlin at hendelsesforløpet i hindrer-sekvensen kan tolkes emosjonelt, fordi hovedkarakteren hoppet av boksen omtrent ett sekund etter smellet, stoppet ved siden av, og la hodet ned. På bakgrunn av dette kan enkelte barn ha oppfattet dette som et uttrykk for at hovedpersonen ga opp, og ble ulykkelig. Det kan se ut som at varigheten på hver av hendelsene i det moralske skuespillet kan ha betydning for barnets tolkning av disse. I de ulike replikasjonene kan ulike dukkeførere ha noe ulik måte å fremføre skuespillet på.

Barnets kognitive forståelse

Ifølge Hoffman (2000) har barnet en predisposisjon til å handle prososialt, hvor sosialiseringen støtter fremveksten av denne. Denne utviklingen kan sees i lys av barnets økende kognitive innsikt, hvor evnen til perspektivtakning betraktes som en milepæl for å tilegne seg en moden empati. Song et al. (2022) sine funn støtter antagelsen om at barnets

tendens til å være empatisk, og hjelpsom øker med alderen. Med utgangspunkt i at den kognitive innsikten utvikles med alderen, kan bakgrunnen for valg av prososial karakter være ulik hos barn på seks og ni måneder. Hoffmann (2000) påpeker at de minste barna i større grad uttrykker sin egen opplevelse, fremfor andres opplevelse av en situasjon. Dette kommer av at de fremdeles ikke klarer å skille mellom seg selv, og andre (Kärtner et al., 2010). Følgelig kan det tenkes at de minste barna i større grad lever seg inn i dukkenes erfaringer, hvor deres observasjoner sees i sammenheng med egne opplevelser av å bli hjulpet eller hindret. Barnet kan forbinde glede med å bli hjulpet, og tristhet med å bli hindret. Assosiasjonene kan relateres til hva barnet selv har erfart, eller observert hos omsorgsgiver. Med utgangspunkt i dette kan det tenkes at barn i seks måneders alder har en empatisk innlevelse, som ikke nødvendigvis innebærer en forståelse for karakterenes handlinger. Deres opplevelse og erfaringer med å bli hjulpet, eller hindret kan styre deres valg av karakter, fremfor deres evne til å gjøre sosiale vurderinger.

Tomasello (2019) hevder at barnets evne til å være empatisk kombineres med en forståelse for at andre handler målrettet i ni måneders alderen. Preferansen for prososial karakter har vært tydeligere blant ni måneder enn seks måneder gamle spedbarn. På bakgrunn av dette kan det tenkes de besitter en større forståelse for intensjonene bak hjelper, og hindrer sine handlinger. Warneken og Tomasello (2009) fant at barn på 14 måneder ikke evnet å hjelpe den voksne i *cabinet task*. Det ble antatt at de ikke klarte å gi hjelp, fordi de ikke hadde en utviklet kognitiv forståelse for hva den voksne trengte hjelp med, eller hvordan de selv kunne hjelpe. Disse funnene kan være med å underbygge at barnets kognitive forståelse kan ha betydning for hva barnet legger til grunn for sine valg. Likevel er det viktig å påpeke at de sosiokognitive evnene som trengs for å gjenkjenne andres hjelpebehov kan variere på tvers av situasjoner. I Hamlin og Wynn (2011) sin studie med bruk av paradigmat *open a box to get a toy* viste ikke barna i kontrollbetingelsen preferanse for den prososiale karakteren. Det kan tenkes dette har sammenheng med at karakteren, som i kontrollbetingelsen var en tang, ikke ble betraktet som sosial, og dermed ikke fanget deres interesse.

Barnets erfaringer

Barnets kognitive forståelse ses ikke bare på som et resultat av modning. Erfaringene barnet har tilegnet seg i sitt sosioemosjonelle miljø fremheves som betydningsfulle (Brownell & Lab, 2016). Barn erfarer ulike kontekster, hvor prososialitet modelleres, observeres og omtales. Det å vokse opp med søsken, og gå i barnehage gir barnet større muligheter for å delta i samspill med andre (Schuhmacher et al., 2017; Song et al., 2022). Barnehagen kan

dermed bli en viktig arena for å lære empati, og prososialitet. Barnet får flere muligheter til å observere, og erfare hva som er sosialt akseptabelt. Samtidig som det lærer, og forstår at sine handlinger kan få konsekvenser for andre. Med utgangspunkt i sosial læringsteori vil barnets sosialiseringssagenter være viktige rollemodeller for prososial atferd. Det er tenkelig at barn som har lite erfaringer med å ha observert slik atferd kan ha vanskeligere for å gjenkjenne, og imitere denne. På bakgrunn av dette kan erfaringene barnet har med å observere prososial, og antisosial atferd hos andre ha betydning for hvilken av karakterene i det moralske skuespillet de foretrekker. De kan gjenkjenne hva omsorgsgiver har modellert som rett, og galt, fremfor å ha en medfødt evne til å gjøre sosiale vurderinger.

Hammond og Carpendale (2015) fant at omsorgsgivere som støttet hjelpeatferden gjennom stillasbygging hadde mer hjelpsomme barn. Stillasbygging kan dermed være med på å forklare hvorfor små barn hjelper, selv om deres sosiokognitive evner fremdeles er i utvikling. Evnen til å reflektere over andres mentale tilstander, og føle empati ser ut til å vokse frem gjennom samspillet (Spinrad & Gal, 2018). Barnets empatibaserte hjelp, og deling har vist seg å være hyppigere når omsorgsgiver benevner, og forklarer emosjoner for barnet (Brownell et al., 2013). Barnet danner indre modeller for samspill, av omsorgsgivers handlinger, og av egne følelsesmessige tilstander (Nugent et al., 2018, s. 73). Barn med sensitive omsorgspersoner har tydeligere modeller for samhandling, hvor deres erfaringer med å bli møtt på egne emosjoner kan øke sannsynligheten for å kunne imøtekomme andres (Slinning et al., 2010). Disse funnene kan indikere at autonom prososial atferd kan komme til syne gjennom de prososiale aktiviteter barnet deler med andre.

Betydning av kultur

I hvilken grad barnet oppfordres til å handle prososialt kan påvirke utviklingen av prososialitet (Callaghan & Corbit, 2018). Voksne tenderer rose barns prososiale handlinger, og i større grad sanksjonere antisosiale (Brownell & Lab, 2016; Margoni & Surian, 2018). Når det er ønskelig, eller forventet at barnet begynner å hjelpe varierer på tvers av kulturer (Callaghan & Corbit, 2018; Tomasello, 2019, s. 232). Det er belegg for å si at barn opptrer mer prososialt i situasjoner som forventer dette (Brownell & Lab, 2016; Kärtner et al., 2010). Giner Torrén og Kärtner (2017) sine funn viser at det kulturelle synet på prososialitet påvirker hvordan atferden fremmes gjennom sosialiseringsspraksisen. Barnets handlinger kan være et resultat av hva som forventes eller blir forespurt fra omgivelsene. På bakgrunn av dette kan det tenkes barnet velger den hjelpsomme karakteren, fordi det tenker det forventes, fremfor dets evne til å gjøre sosiale evalueringer. I Salvadori et al. (2015) sin

replikasjonsstudie er en god del barn ekskludert, deriblant fordi det ikke ble foretatt et valg eller at valget var utydelig. Det er sannsynlig at barnets erfaringer med å ta valg varierer avhengig av kultur. Dette kan ha hatt betydning for barnets valg i Hamlin og Wynn (2011) sitt eksperiment. Autonomi er en viktig verdi innen amerikansk kultur, og amerikanske barn kan av den grunn i større grad bli lært til å ta uavhengige valg. Deres preferanser, og valg er mer konsistente på tvers av kontekst sammenlignet med kollektivistiske kulturer (Eason et al., 2018). Replikasjonsforsøkene er blitt gjennomført i andre land, og laboratorium enn den originale studien. Salvadori et al. (2015) påpeker at det nærmest er uunngåelig at dette ikke gir små forskjeller. Hamlin og Wynn (2011) sine funn baseres på et amerikansk utvalg, og det kan tenkes preferansen for den prososiale karakteren har vært tydeligere, fordi amerikaneres generelle preferanser er mer konsistente uavhengig kontekst.

De eksperimentelle rammene

I replikasjonsstudien til Salvadori et al. (2015) skulle omsorgsgiver ha øynene lukket i alle fasene av eksperimentet. Det ble antatt at denne endringen ville ha liten, eller ingen effekt på spedbarnets ytelse, fordi det er liten støtte for at sosial innflytelse har vesentlig betydning i spedbarnsalderen (Salvadori et al., 2015; Vaporova & Zmyj, 2020). Til tross for dette er spedbarn vare for den emosjonelle atmosfæren i omgivelsene, og for stress hos omsorgsgiver (Webster-Stratton & Thorbjørnsen, 2014, s. 119). Den emosjonelle atmosfæren de merker seg kan betraktes som en form for sosial referering. Dersom omsorgsgiver har uttrykt usikkerhet kan dette følgelig ha påvirket barnet i den eksperimentelle situasjonen. Omsorgsgiver har en viktig oppgave med å lære barnet å bygge tillit, og trygghet til verden rundt seg (Webster-Stratton & Thorbjørnsen, 2014, s. 31). Barnets opplevelse av trygghet kan påvirke hvordan det forholder seg til fremmede, og ukjente situasjoner (Hammond & Carpendale, 2015). Opplever barn en situasjon som utrygg kan det tenkes at det velger å holde seg i bakgrunnen eller være passiv. Manglende trygghet kan gjøre det vanskeligere for barnet å tilpasse seg det som skjer. Det kan derfor argumenteres for viktigheten av at barnet opplever de eksperimentelle rammene som trygge. Som nevnt viser Tetzchner (2012) til at sped- og småbarn bruker sosial referering for å forstå hvordan de skal oppføre seg i bestemte situasjoner. Eksempelvis kan bekreftende smil fra omsorgsperson gjøre at barnet tolker situasjonen som trygg, og våger utforske denne. I tvetydige og nye situasjoner tilegner barnet seg informasjon fra omgivelsene om hvilken atferd som forventes (Olaff, 2008; Tetzchner, 2012). Sett i sammenheng med Hamlin og Wynn (2011) sitt eksperiment kan barnet ha vansker med å forstå hva som forventes at det skal gjøre, for eksempel i den manuelle

valgfasen. Et barn kan bli urolig, hvis omsorgsgiver er emosjonelt utilgjengelig når det trenger å reguleres (Slinning et al., 2010). Hvis omsorgsgiver er lite oppmerksom under den eksperimentelle situasjonen, har barnet mindre mulighet for å få hint fra omsorgsgiver om hva som er forventet. På bakgrunn av dette kan det være mulighet for at enkelte barn ikke klare å ta et valg eller at valget ikke er pålitelig, fordi de ikke har forstått at de skal ta et valg.

Gitt at spedbarn ikke kan uttrykke seg verbalt kan det å kartlegge deres preferanse for prososial eller antisosial karakter være utfordrende (Holvoet et al., 2016). Hvordan barnets preferanse er blitt kartlagt kan ha vært ulik i originalstudien, og replikasjonsstudiene. Det kan tenkes E3 sin framtoning kan ha hatt påvirkning på barnets valg. Innadvendte barn kan i større grad vente på en direkte invitasjon fra eksperimentator enn et utadvendt barn. Samtidig som sosialt orienterte barn antageligvis har oppsøkt flere sosiale situasjoner, og derfor kan besitte flere erfaringer med å ha observert prososial atferd (Hammond & Carpendale, 2015). Dersom E3 er inviterende kan det tenkes et sjenert barn i større grad tør å ta et valg, fremfor om E3 er usikker. Scarf et al. (2012) argumenterte for at barnets preferanse for prososial karakter har sammenheng med barnets assosiasjoner tilknyttet karakterene, fremfor dets evne til å gjøre sosiale vurderinger. Lyden som produseres når den antisosiale karakteren smeller igjen lokket i *open a box to get a toy* paradigmat kan skape ubehag hos barnet. Følgelig kan barnet assosiere den antisosiale karakteren med ubehag, og på bakgrunn av dette ikke velge denne. Barnets preferanse for den prososiale karakterer reflekterer en mer positiv assosiasjon enn de har til den antisosiale (Scarf et al., 2012).

Å være interessert i det som skjer har betydning for vår oppmerksomhet. Spedbarnets interesse for den sosiale situasjonen kan avhenge av om det moralske skuespillet presenteres i sanntid eller på opptak. Vaporova og Zmyj (2020) antok at dette kan ha hatt betydning for at deres resultater ikke ble vellykket replikert. Samtidig som de påpeker at farger, dyrenes karakter, og forskjeller i karakterenes innlevelse kan påvirke i hvilken grad den sosiale situasjonen fremstår som interessant. Sosiale situasjoner inneholder mye informasjon, hvor enkelte barn kan ha utfordringer med å tolke disse (Liebal et al., 2008). Manglende oppmerksomhetsevne kan påvirke i hvilken grad barnet får med seg det som skjer (Olaff, 2008). Under Hamlin og Wynn (2011) sitt eksperiment er det ønskelig at omsorgsgiver lukker øynene for å hindre påvirkning. Følgelig kan enkelte spedbarn streve med å rette oppmerksomheten mot scenen, hvis omsorgsgiver vanligvis hjelper med å henlede fokus verbalt eller kroppslig. Oppmerksomhetsevne fremheves som en betydningsfull faktor for å

kunne oppfatte andres behov (Damon et al., 2006; Stout et al., 2021). Av den grunn kan det tenkes at uoppmerksomme barn i mindre grad velger den prososiale karakteren, fordi de ikke har oppfattet at hovedpersonen har hatt behov for hjelp. For å hjelpe barnet med å rette oppmerksomheten på skuespillet kan en mulig forbedring ved eksperimentet være god lyssetting.

Implikasjoner og veien videre

Det eksisterer fremdeles ikke et godt utarbeidet konseptuelt rammeverk som forklarer hvorfor barn fra tidlig alder viser en preferanse for prososiale individer (Holvoet et al., 2016). Fenomenet ser ut til å være komplekst, og det kan derfor være hensiktsmessig å se det i et større perspektiv. Robustheten til Hamlin og Wynn (2011) sine funn er diskutert, hvor det er stilt tvil om spedbarnets preferanse for prososial karakter har sammenheng med dets evne til å gjøre sosiale evalueringer. Scarf et al. (2012) mener den prososiale karakteren perseptuelt er mer interessant for barnet, og på bakgrunn av dette blir foretrukket. Hvordan hver karakter fremstår fysisk kan se ut til å ha like mye å si for barnets valg som karakterenes sosiale fremtoning. Forskning har vist at barnets sosioemosjonelle forståelse, og prososiale erfaringer kan påvirke deres evne til å gjenkjenne, og skille denne atferden fra annen. På bakgrunn av dette kan erfaringer så vel som evnen til å gjøre sosiale vurderinger ha betydning for preferansen.

I fremtidige replikasjonsforsøk kan det være hensiktsmessig å undersøke hvilke andre mekanismer som kan være med på å forklare den prososiale preferansen. Kan paradigme som anvendes ha betydning for preferansen? I tillegg kan man gå nærmere inn på hvilke hint i *opening a box to get a toy* paradigmet som kan påvirke barnets preferanse for prososial karakter (Vaporova & Zmyj, 2020). Varierer preferansen avhengig av hvilken side karakterene presenteres på? Kan bruken av forskjellige dyredukker ha påvirkning på barnets preferanse? De fleste replikasjonsforsøkene er gjennomført med barn under 1 år, hvor deres evne til å ta andres perspektiv fremdeles er i utvikling. Fremtidige replikasjoner kan ha nytte av å undersøke den prososiale preferansen på tvers av ulike aldersgrupper, og se på om grunnlaget for valgene er forskjellig.

Replikasjonsforsøk kan medføre uforutsette metodiske forskjeller som kan være vanskelig å kontrollere for. Forskjellene kan deriblant være knyttet til utformingen av det eksperimentelle miljøet, den kulturelle bakgrunnen til utvalget, og eksperimentørens atferd (Schlingloff et al., 2020). Når det skal gjennomføres replikasjonsstudier er det viktig å ta utvalgsstørrelsen i betraktning, hvor et utvalg på 49 betraktes som optimalt (Vaporova &

Zmyj, 2020). Hva som blir kartlagt som barnets preferanse kan variere avhengig av hvordan dette måles, og av hvem. Det kan derfor være hensiktsmessig å utvikle nye metoder med mer nøyaktige mål som kan forhindre at slike forskjeller forekommer. Hva barnet retter sin oppmerksomhet mot i det moralske skuespillet kan ha betydning for hvilken informasjon de legger til grunn for sine valg. For eksempel kan bruk av *eye-tracking* hjelpe med å identifisere dette (Holvoet et al., 2016). I originalstudien, og replikasjonsstudiene er det tatt lite høyde for at individuelle forskjeller kan påvirke spedbarnets prososiale preferanse. Det er tenkelig at spedbarnets relasjonelle erfaringer, temperament, sosiale interaksjoner, og kultur kan ha betydning. Dette kan være viktig å ta i betraktning i fremtidig replikasjonsforsøk.

Konklusjon

Grunnlaget for barnets prososiale atferd, og den tidlige observerte preferansen for prososial individer er forsøkt forstått. Enkelte mener disposisjonen til å være prososial er medfødt, mens andre mener prososialitet vokser frem gjennom sosialiseringssprosessen. Utviklingspsykologisk kunnskap om spedbarns empati, og prososial atferd viser til ulike aspekter som kan ha innvirkning på barnets preferanse. Fra tidlig i utviklingen kan omsorgsgiver fremme den prososiale atferden gjennom sin sensitivitet og emosjonelle sosialiseringstil. Ved stillasbygging kan barnet inkluderes i aktiviteter, hvor de kan bygge sine prososiale evner. Hvilke erfaringer barnet har med denne typen atferd kan påvirke i hvilken grad de gjenkjenner slik atferd hos andre. Samtidig som det kulturelle synet på prososialitet kan påvirke hvilken sosialiseringsspraksis omsorgsgiver bruker, som igjen har innflytelse på barnets prososiale motivasjon. Funnene utfordrer antagelsen om at barn har en medfødt evne til å vurdere andres atferd som god eller dårlig. I sammenheng med Hamlin og Wynn (2011) sitt eksperiment kan disse aspektene så vel som evnen til å gjøre sosiale vurderinger ha betydning for den dokumenterte prososiale preferansen. Metodologiske forskjeller som de eksperimentelle rammene, bakgrunnen til, og alderen på utvalget kan ha påvirket de mislykkede replikasjonsforsøkene. I senere forsøk bør den prososiale preferansen ses i et større perspektiv, hvor flere aspekter kan ha påvirkning, fremfor bare barnets evne til å gjøre sosiale evalueringer. Dersom mekanismene som legges til grunn for valget identifiseres, kan videre replikasjoner drive kunnskapen om barnets prososiale utvikling videre.

Referanseliste

- Aydinli, A., Bender, M. & Chasiotis, A. (2013). Helping and volunteering across cultures: Determinants of prosocial behavior. *Online Readings in Psychology and Culture*, 5(3), 6.
- Brownell, C. A. & Lab, E. S. D. R. (2016). Prosocial behavior in infancy: The role of socialization. *Child Development Perspectives*, 10(4), 222-227.
- Brownell, C. A., Ramani, G. B. & Zerwas, S. (2006). Becoming a social partner with peers: Cooperation and social understanding in one-and two-year-olds. *Child development*, 77(4), 803-821.
- Brownell, C. A., Svetlova, M., Anderson, R., Nichols, S. R. & Drummond, J. (2013). Socialization of early prosocial behavior: Parents' talk about emotions is associated with sharing and helping in toddlers. *Infancy*, 18(1), 91-119.
- Callaghan, T. & Corbit, J. (2018). Early prosocial development across cultures. *Current opinion in psychology*, 20, 102-106.
- Cortina, M. (2017). Adaptive flexibility, cooperation, and prosocial motivations: The emotional foundations of becoming human. *Psychoanalytic Inquiry*, 37(7), 436-454.
- Dahl, A., Satlof-Bedrick, E. S., Hammond, S. I., Drummond, J. K., Waugh, W. E. & Brownell, C. A. (2017). Explicit scaffolding increases simple helping in younger infants. *Developmental Psychology*, 53(3), 407.
- Dahl, A., Schuck, R. K. & Campos, J. J. (2013). Do young toddlers act on their social preferences? *Developmental Psychology*, 49(10), 1964.
- Damon, W., Lerner, R. M., Eisenberg, N. & Damon, W. (2006). *Handbook of Child Psychology, Social, Emotional, and Personality Development : Social, Emotional, and Personality Development*. John Wiley & Sons, Incorporated.
- <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ntnu/detail.action?docID=261363>

- Daniel, E., Madigan, S. & Jenkins, J. (2016). Paternal and maternal warmth and the development of prosociality among preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 114.
- Decety, J., Bartal, I. B.-A., Uzefovsky, F. & Knafo-Noam, A. (2016). Empathy as a driver of prosocial behaviour: highly conserved neurobehavioural mechanisms across species. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371(1686), 20150077.
- Eason, A. E., Doctor, D., Chang, E., Kushnir, T. & Sommerville, J. A. (2018). The choice is yours: Infants' expectations about an agent's future behavior based on taking and receiving actions. *Developmental Psychology*, 54(5), 829.
- Eisenberg, N., Cumberland, A. & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological inquiry*, 9(4), 241-273.
- Giner Torr ns, M. & Kärtner, J. (2017). The influence of socialization on early helping from a cross-cultural perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(3), 353-368.
- Grossmann, T., Missana, M. & Vaish, A. (2020). Helping, fast and slow: Exploring intuitive cooperation in early ontogeny. *Cognition*, 196, 104144.
- Hamlin, J. K. (2013). Moral judgment and action in preverbal infants and toddlers: Evidence for an innate moral core. *Current Directions in Psychological Science*, 22(3), 186-193.
- Hamlin, J. K., Mahajan, N., Liberman, Z. & Wynn, K. (2013). Not like me= bad: Infants prefer those who harm dissimilar others. *Psychological science*, 24(4), 589-594.
- Hamlin, J. K. & Wynn, K. (2011). Young infants prefer prosocial to antisocial others. *Cogn Dev*, 26(1), 30-39. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2010.09.001>
- Hamlin, J. K., Wynn, K. & Bloom, P. (2007). Social evaluation by preverbal infants. *Nature*, 450(7169), 557-559.

- Hamlin, J. K., Wynn, K., Bloom, P. & Mahajan, N. (2011). How infants and toddlers react to antisocial others. *Proceedings of the national academy of sciences*, *108*(50), 19931-19936.
- Hammond, S. I. & Carpendale, J. I. (2015). Helping children help: The relation between maternal scaffolding and children's early help. *Social Development*, *24*(2), 367-383.
- Hay, D. F. & Cook, K. V. (2007). The transformation of prosocial behavior from infancy to childhood.
- Hepach, R. & Warneken, F. (2018). Editorial overview: Early development of prosocial behavior: Revealing the foundation of human prosociality. *Curr Opin Psychol*, *20*, iv-viii.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development : implications for caring and justice*. Cambridge University Press.
- Holvoet, C., Scola, C., Arciszewski, T. & Picard, D. (2016). Infants' preference for prosocial behaviors: A literature review. *Infant Behavior and Development*, *45*, 125-139.
- Keenan, T., Evans, S. & Crowley, K. (2016). *An Introduction to Child Development* (3rd. utg.). Sage.
- Knafo, A. & Plomin, R. (2006). Prosocial Behavior From Early to Middle Childhood: Genetic and Environmental Influences on Stability and Change. *Dev Psychol*, *42*(5), 771-786.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.5.771>
- Kuhlmeier, V., Wynn, K. & Bloom, P. (2003). Attribution of dispositional states by 12-month-olds. *Psychological science*, *14*(5), 402-408.
- Kärtner, J., Keller, H. & Chaudhary, N. (2010). Cognitive and social influences on early prosocial behavior in two sociocultural contexts. *Developmental Psychology*, *46*(4), 905.

- Larsen, R. J. & Buss, D. M. (2018). *Personality psychology : domains of knowledge about human nature* (Sixth Edition. utg.). McGraw-Hill Education.
- Liebal, K., Colombi, C., Rogers, S. J., Warneken, F. & Tomasello, M. (2008). Helping and cooperation in children with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 38(2), 224-238.
- MacGowan, T. L. & Schmidt, L. A. (2021). Getting to the heart of childhood empathy: Relations with shyness and respiratory sinus arrhythmia. *Developmental psychobiology*, 63(7), e22035-n/a. <https://doi.org/10.1002/dev.22035>
- Margoni, F. & Surian, L. (2018). Infants' evaluation of prosocial and antisocial agents: A meta-analysis. *Developmental Psychology*, 54(8), 1445.
- Martin, A. & Olson, K. R. (2015). Beyond good and evil: What motivations underlie children's prosocial behavior? *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 159-175.
- Newton, E. K., Goodman, M. & Thompson, R. A. (2014). Why do some toddlers help a stranger? Origins of individual differences in prosocial behavior. *Infancy*, 19(2), 214-226.
- Newton, E. K., Thompson, R. A. & Goodman, M. (2016). Individual differences in toddlers' prosociality: Experiences in early relationships explain variability in prosocial behavior. *Child development*, 87(6), 1715-1726.
- Nichols, S. R., Svetlova, M. & Brownell, C. A. (2010). Toddlers' understanding of peers' emotions. *The Journal of Genetic Psychology*, 171(1), 35-53.
- Nugent, K., Keefer, C., Minear, S., Johnson, L. & Blanchard, Y. (2018). Nyfødtes atferd og tidlige relasjoner. *Manual for NBO (Newborn Behavioral Observations)*. Oslo: Gyldendal.
- Olaff, H. S. (2008). Felles oppmerksomhet: Hva er det, og hvilke følger har det for opplæring av barn med autisme. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 35 (1), 33-50.

- Over, H. (2016). The origins of belonging: social motivation in infants and young children. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371(1686), 20150072.
- Paulus, M. (2014). The emergence of prosocial behavior: Why do infants and toddlers help, comfort, and share? *Child Development Perspectives*, 8(2), 77-81.
- Premack, D. & Premack, A. J. (1997). Infants attribute value to the goal-directed actions of self-propelled objects. *Journal of cognitive neuroscience*, 9(6), 848-856.
- Roth-Hanania, R., Davidov, M. & Zahn-Waxler, C. (2011). Empathy development from 8 to 16 months: Early signs of concern for others. *Infant Behavior and Development*, 34(3), 447-458.
- Rye, H. (2002). *Tidlig hjelp til bedre samspill* (2. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Salvadori, E., Blazsekova, T., Volein, A., Karap, Z., Tatone, D., Mascaro, O. & Csibra, G. (2015). Probing the strength of infants' preference for helpers over hinderers: Two replication attempts of Hamlin and Wynn (2011). *PloS one*, 10(11), e0140570.
- Scarf, D., Imuta, K., Colombo, M. & Hayne, H. (2012). Social evaluation or simple association? Simple associations may explain moral reasoning in infants.
- Schlingloff, L., Csibra, G. & Tatone, D. (2020). Do 15-month-old infants prefer helpers? A replication of Hamlin et al.(2007). *Royal Society open science*, 7(4), 191795.
- Schuhmacher, N., Collard, J. & Kärtner, J. (2017). The Differential role of parenting, peers, and temperament for explaining interindividual differences in 18-months-olds' comforting and helping. *Infant Behavior and Development*, 46, 124-134.
- Scola, C., Holvoet, C., Arciszewski, T. & Picard, D. (2015). Further evidence for infants' preference for prosocial over antisocial behaviors. *Infancy*, 20(6), 684-692.
- Slinning, K., Hansen, M. B., Moe, V. & Smith, E. (2010). *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*. Gyldendal akademisk.

- Song, Y., Broekhuizen, M. & Dubas, J. S. (2022). A three-wave study on the development of prosocial behaviours across toddlerhood: The role of socialization. *Infant and Child Development*, e2289.
- Spinrad, T. L. & Gal, D. E. (2018). Fostering prosocial behavior and empathy in young children. *Current opinion in psychology*, 20, 40-44.
- Stern, J. A. & Cassidy, J. (2018). Empathy from infancy to adolescence: An attachment perspective on the development of individual differences. *Developmental Review*, 47, 1-22.
- Stout, W., Karahuta, E., Laible, D. & Brandone, A. C. (2021). A longitudinal study of the differential social-cognitive foundations of early prosocial behaviors. *Infancy*, 26(2), 271-290.
- Svetlova, M., Nichols, S. R. & Brownell, C. A. (2010). Toddlers' prosocial behavior: From instrumental to empathic to altruistic helping. *Child development*, 81(6), 1814-1827.
- Tetzchner, S. v. (2012). *Utviklingspsykologi* (2. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Tomasello, M. (2019). *Becoming human*. Harvard University Press.
- Tomasello, M. & Vaish, A. (2013). Origins of human cooperation and morality. *Annual review of psychology*, 64, 231-255.
- Vaish, A., Carpenter, M. & Tomasello, M. (2010). Young children selectively avoid helping people with harmful intentions. *Child development*, 81(6), 1661-1669.
- Van de Vondervoort, J. W. & Hamlin, J. K. (2016). Evidence for intuitive morality: Preverbal infants make sociomoral evaluations. *Child Development Perspectives*, 10(3), 143-148.
- Vaporova, E. & Zmyj, N. (2020). Social evaluation and imitation of prosocial and antisocial agents in infants, children, and adults. *PloS one*, 15(9), e0235595.

- Warneken, F. & Tomasello, M. (2007). Helping and cooperation at 14 months of age. *Infancy*, 11(3), 271-294.
- Warneken, F. & Tomasello, M. (2009). The roots of human altruism. *British journal of psychology*, 100(3), 455-471.
- Webster-Stratton, C. & Okstad, K. A. (2005). *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Gyldendal akademisk.
- Webster-Stratton, C. & Thorbjørnsen, K. M. (2014). *Utrolige spedbarn : en veileder om spedbarnets første år : å fremme spedbarns sosiale, emosjonelle og språklige utvikling*. Gyldendal akademisk.
- Wynn, K. (2009). Constraints on natural altruism. *British journal of psychology*, 100(3), 481.
- Yoo, H., Feng, X. & Day, R. D. (2013). Adolescents' empathy and prosocial behavior in the family context: A longitudinal study. *Journal of youth and adolescence*, 42(12), 1858-1872.

Appendiks

Tabell A

Empiriske forskningsfunn

Forfatter	Tidsskrift	Utvalg	Alder i måneder	Formål	Metode	Hovedfunn
Giner Torrén, M., & Kärtner, J. (2017)	<i>Journal of Cross-Cultural Psychology</i>	92	18	Undersøkte hvilken betydning sosialisering har for spedbarns hjelpeatferd på tvers av kulturer.	Tverrkulturell studie på et utvalg tyske og indiske barn. Undersøkte om hjelpeatferd varierte mellom kulturer, og hvordan omsorgsgivers sosialiseringsspraksis hadde sammenheng med observert hjelpeatferd. Barnets hjelpeatferd ble estimert i tre <i>out-of-reach</i> oppgaver med økende motivasjonskrav.	Indiske barn ($n = 32$) hjalp mer enn de tyske ($n = 60$). Indiske mødre ga barnet flere muligheter til å hjelpe i hjemmet, og brukte ros i mindre grad for å fremme prososial atferd. Indiske mødre sanksjonerte i større grad barnet når det ikke hjalp til. Til forskjell fra det indiske utvalget var sanksjonering negativt relatert til prososial atferd i det tyske utvalget. Konkludert med at kultur påvirker hjelpetendensen i løpet av toårsalderen. Kulturelle verdier tilknyttet prososialitet ser ut til å påvirke omsorgsgivers sosialiseringsspraksis som igjen påvirker barnets prososiale motivasjon.
Hamlin, J. K., Wynn, K., & Bloom, P. (2007).	<i>Nature</i>	28	6-10	Ønsket å finne støtte for antagelsen om at småbarn evaluerer andre basert på deres sosiale atferd.	Sosialt scenario – <i>Climbing a hill</i> . Spedbarn observerte en figur som forsøkte bestige et fjell, hvor den vekselvis ble hjulpet eller hindret. Brukte manuell valgttest for å kartlegge barnets preferanse utfra hvem av karakterene de strakk seg etter.	Preferanse for prososial fremfor antisosial karakter.
Hamlin, J. K., & Wynn, K. (2011).	<i>Cognitive development</i>	36 32	5 9	Undersøkte spedbarns sosiale preferanser. Har spedbarnet en medfødt evne til å skille prososiale fra antisosiale karakterer?	Moralsk dukketeater – <i>Opening a box to get a toy</i> . Studiet har tre faser: (1) familisering, (2) habituering, & (3) manuelt valg. Stimuli – Håndukker Mål – <i>Reaching behavior</i>	Preferanse for prososial fremfor antisosial karakter.
Hammond, S.I., & Carpendale, J.I. (2015)	<i>Social Development</i>	60	18-24	Studerte mulige faktorer som kan gi individuelle forskjeller i tidlig hjelpeatferd. Undersøkte betydningen av omsorgsgivers stillasbygging tilknyttet barnets hjelpeatferd i hverdagslige samarbeidsoppgaver.	60 mødre-barn dyader med småbarn mellom 18-24 måneder ble vurdert på stillasbygging tilknyttet huslige aktiviteter, og emosjonell forståelse. De deltok i en ryddeoppgave, hvor det ble observert i hvilken grad omsorgsgiver involverte barnet, og om støtten som ble gitt samsvarte med barnets alder. Stillasbygging tilknyttet emosjonell forståelse ble observert, mens mor og barn leste en følelsesladet bok. I hvilken grad omsorgsgiver brukte emosjonelle ord, og snakket om mentale tilstander var av interesse.	Mors stillasbygging tilknyttet hverdagslig hjelp, og barnets omgjengelighet predikerte individuelle forskjeller i barnets hjelpeatferd.

					Barnet hjelpeatferd ble estimert i fem oppgaver med en eksperimentator. Barnets sosiale tilnærming til den fremmede ble brukt som mål på omgjengelig, og indre språk som mål på sosial forståelse.	
Newton, E. K., Goodman, M., & Thompson, R. A. (2014)	<i>Infancy</i>	35	18-20	Undersøkte hvilken betydning emosjoner har for barnets prososiale atferd i instrumentelle hjelpeoppgaver. Interesserte i om barnets prososiale atferd påvirkes av (1) emosjonelle uttrykk for tristhet, (2) småbarnets emosjonsforståelse.	35 barn mellom 18-20 måneder deltok i åtte oppgaver basert på Warneken og Tomasello (2006), hvor en ukjent eksperimentator enten ga uttrykk for hjelp (eksperimentell betingelse), eller ikke (kontroll betingelse). Eksperimentatoren uttrykte enten tristhet eller forholdt seg nøytral. Emosjonsforståelsen ble målt ved hjelp av et spørreskjema, hvor mor rapporterte barnets bruk av følelsesord.	Småbarn hadde større sannsynlighet for å hjelpe voksne med tydelige hjelpebehov. Jentene var mer hjelpsomme enn guttene. Barna med et større vokabular tilknyttet emosjoner hadde marginalt større sannsynlighet for å hjelpe eksperimentatoren når han/hun uttrykte tristhet.
Roth-Hanania, R., Davidov, M., & Zahn-Waxler, C. (2011)	<i>Infant Behavior and Development</i>	37	8-16	Undersøkte spedbarnets respons på andres ubehag før og etter toårsalderen	Longitudinell studie: Spedbarnets respons på mors imitasjon av ubehag, og dets respons på videoklipp av jevnaldrenes gråt ble observert.	Lave nivåer av affektiv og kognitiv empati ovenfor andre var tydelig før toårsalder, og økte gradvis. Prososial atferd var sjeldent ved ettårsalder, og ubehagelige reaksjoner var sjeldent. Individuelle forskjeller i affektiv og kognitiv empati estimert ved 10 mnd predikerte prososial atferd ved to år.
Salvadori, E., Blazsekova, T., Volein, A., Karap, Z., Tatone, D., Mascaro, O., & Csibra, G. (2015).	<i>PloS one</i>	24	9	Replikasjonsforsøk av Hamlin & Wynn (2011) sin studie	Forsøk 1: Fulgte originalstudien så identisk som mulig. Forsøk 2: La til små modifikasjoner tilknyttet stimuli, og prosedyre som samsvarte med retningslinjer gitt av Hamlin og kollegaer.	Spedbarnets preferanse for hjelper ovenfor hindre skilte seg ikke signifikant fra tilfeldigheter (62,5% og 50%)
Schuhmacher, N., Collard, J., & Kärtner, J. (2017).	<i>Infant Behavior and Development</i>	58	18	Ønsket å undersøke om foreldrestil, deltagelse i barnehage, og temperament kan knyttes til trøst, og hjelpeatferd på ulike måter.	Deltagerne deltok i to økter i laboratorium med ti dagers mellomrom, hvor hver økt varte i omtrent 90 min, og ble filmet. Det ble gjort kvasi-eksperimentelle observasjoner av barnets prososiale atferd. Barnet deltok i tre hjelpeoppgaver, og to trøsteoppgaver. I hver økt var det minst en oppgave for hvert domene av prososial atferd. Rekkefølgen på oppgavene var bestemt på forhånd.	Hjelpetendensen i <i>out-of-reach</i> oppgavene var ikke assosiert med sosiale og temperamentsfulle variabler. Trøst var assosiert med ansvarsbevisst barneoppdragelse, det å gå i barnehage, og barnets medfødte temperament. Instrumentell hjelp så ut til å være et utviklingsfenomen, mens trøst i større grad er assosiert med spesifikke sosiale erfaringer, og barnets temperament. Disse ser ut til å gi individuelle forskjeller, og kan forklare domen-spesifikk utvikling av prososialitet.

Song, Y., Broekhuizen, M., & Dubas, J. S. (2022).	<i>Infant and Child Development</i>	112	18-24	Undersøkte utviklingsbaner av ulik prososial atferd. Interessert i når, og hvordan barnets sosialiseringsspraksis kan gi individuelle forskjeller i prososial atferd.	<p>Longitudinell studie gjennomført over tre perioder med seks måneders mellomrom. Utvalget besto av 50 barn på 1,5 år, og 60 barn på to år.</p> <p>I hver periode ble småbarnets prososiale atferd observert i tre oppgaver som målte deling, instrumentell- og empatisk hjelp.</p> <p>Omsorgsgiver og barnelærerens mål, samt sosialiseringsspraksis relatert til prososial atferd ble kartlagt gjennom selvrapportering.</p>	<p>Instrumentell hjelp utviklet seg fra 18-36 mnd, deling utviklet seg fra 18-30 mnd, og empatisk hjelp utvikler seg fra 24-36 mnd.</p> <p>Studien fant ingen sammenheng mellom omsorgsgivers sosialiseringsspraksis, og barnets deleatferd. Svak sammenheng mellom barnehagelæreres sosialiseringsspraksis, og deleataferd ved 18-24 mnd, men ingen sammenheng etter 24 måneders alder.</p> <p>Omsorgsgiver som i større grad sosialiserte barnet til å hjelpe ved 18-24 mnd fikk småbarn som var mer nølende i sine empatiske hjelpetendenser seks måneder senere.</p>
Vaporova, E., & Zmyj, N. (2020)	<i>PloS one</i>	55	9	Ønsket replikere Hamlin og Wynn (2011) sine funn av spedbarns preferanse for prososial karakter. Samtidig vurdere om spedbarn har større sannsynlighet for å imitere atferden til en prososial fremfor en antisosial karakter.	<p>Moralsk dukketeater – <i>Opening a box to get a toy</i>. Dette ble presentert for barnet på video, og det ble også målt i en imitasjonsoppgave.</p>	<p>Ingen av barna i de tre aldersgruppene viste preferanse for den prososiale karakteren, og hadde ikke større sannsynlighet for å imitere denne.</p>
Warneken, F., & Tomasello, M. (2007).	<i>Infancy</i>	24	14	<p>Undersøkte om 14 måneder gamle spedbarn evner å engasjere seg i samarbeidende aktiviteter.</p> <p>Undersøkte deres tilbøyelighet til å (1) altruistisk hjelpe andre med deres mål, og (2) samarbeide mot et felles mål.</p>	<p>Testet 14 måneders hjelpetendens (eksperiment 1), og samarbeidsevne (eksperiment 2). Hvert barn ble i alt testet i seks hjelpeoppgaver brukt av Warneken og Tomasello (2006). Tre av disse var eksperimentelle, og tre kontrollbetingelser.</p> <p>Barnet måtte avgjøre hva målet til den voksne var, og hvilken intervensjon som var nødvendig.</p>	<p>Barn ved 14 måneder forstår når andre strever med å nå sine mål, og ønsker hjelpe. Barnet viser enkle ferdigheter som kreves i samarbeidsaktiviteter. Å koordinere handlinger med andre mot et felles mål så ut til å kreve mer avanserte kognitive ferdigheter.</p>